

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

INFLUENCE OF INTERNATIONAL STANDARDS ON STATE REGULATION OF FORENSIC MEDICAL EXPERT ACTIVITIES

У статті розглянуто актуальність та важливість глобалізації та європейської інтеграції України. В умовах сучасного суспільства судово-медична експертиза відіграє ключову роль у забезпеченні справедливої правосуддя, оскільки її висновки можуть мати вирішальний вплив на результати судових процесів. Впровадження міжнародних стандартів у сферу судово-медичної експертизи є необхідним для підвищення якості та достовірності експертних висновків, а також для зміцнення довіри до судової системи з боку громадськості. Ця робота розглядає основні міжнародні стандарти, які регулюють судово-медичну експертну діяльність, такі як стандарти Міжнародної організації з стандартизації (ISO), рекомендації ООН, Європейського союзу та інших міжнародних організацій. Аналізується, як ці стандарти впливають на національне законодавство та практику в Україні, та які виклики виникають при їх впровадженні. Особливу увагу приділено проблемам адаптації українського законодавства до міжнародних вимог, зокрема в контексті гармонізації правових норм, підвищення кваліфікації судово-медичних експертів, а також забезпечення технічної та методологічної відповідності судово-медичних лабораторій. Також розглядаються питання щодо забезпечення незалежності та неупередженості судово-медичних експертів, що є однією з ключових умов дотримання прав людини та справедливого судочинства. Робота підкреслює важливість міждержавної співпраці та обміну досвідом у сфері судово-медичної експертизи для забезпечення її високого рівня відповідності міжнародним стандартам. У висновках зроблено акцент на необхідності системних реформ у цій сфері, що включають оновлення законодавчої бази, впровадження сучасних технологій та підвищення рівня професійної підготовки експертів, з метою забезпечення високих стандартів правосуддя та захисту прав громадян.

Ключові слова: міжнародні стандарти, судово-медична експертиза, державне регу-

лювання, українське законодавство, гармонізація правових норм.

The article considered the relevance and importance of globalization and European integration of Ukraine. In the conditions of modern society, forensic medical expertise plays a key role in ensuring a fair trial, as its conclusions can have a decisive influence on the results of court proceedings. The implementation of international standards in the field of forensic medical examination is necessary to improve the quality and reliability of expert opinions, as well as to strengthen public trust in the judicial system. This work examines the main international standards that regulate forensic medical expert activities, such as the standards of the International Organization for Standardization (ISO), recommendations of the United Nations, the European Union and other international organizations. It is analyzed how these standards affect national legislation and practice in Ukraine, and what challenges arise in their implementation. Special attention is paid to the problems of adapting Ukrainian legislation to international requirements, in particular in the context of the harmonization of legal norms, improving the qualifications of forensic medical experts, as well as ensuring the technical and methodological compliance of forensic laboratories. Issues related to ensuring the independence and impartiality of forensic medical experts are also considered, which is one of the key conditions for the observance of human rights and a fair trial. The work emphasizes the importance of interstate cooperation and exchange of experience in the field of forensic medical examination to ensure its high level of compliance with international standards. The conclusions emphasize the need for systemic reforms in this area, including updating the legislative framework, introducing modern technologies and increasing the level of professional training of experts, in order to ensure high standards of justice and protection of citizens' rights.

Key words: international standards, forensic medical examination, state regulation, Ukrainian legislation, harmonization of legal norms.

УДК 351:340.6]:006.3
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.39.44>

Майстренко К.М.

к.держ.упр., доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональної Академії управління персоналом
ORCID ID: 0000-0001-8586-9271

Бобось О.Л.

к.вет.н., доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональної Академії управління персоналом,
ORCID ID: 0009-0004-1827-5640

Постановка проблеми. Судово-медична експертиза є важливим елементом судової системи, від якого залежить справедливість та об'єктивність судових рішень. Проте, в Україні існують численні проблеми, пов'язані з державним регулюванням цієї сфери. Однією з ключових проблем є невідповідність національних стандартів і практик міжнародним вимогам, що впливає на якість судово-медичних експертиз та довіру до їх результатів. Низький рівень гармонізації законодавства, недостатня технічна оснащеність лабораторій, а також недостатня під-

готовка експертів призводять до зниження якості експертних висновків, що може мати негативні наслідки для правосуддя. Крім того, існує проблема забезпечення незалежності та неупередженості судово-медичних експертів. Чинна система часто не забезпечує достатнього рівня автономії експертів, що може сприяти впливу зовнішніх факторів на їхні висновки. У цьому контексті міжнародні стандарти, що регулюють судово-медичну експертну діяльність, стають надзвичайно важливими для підвищення якості та ефективності цієї сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо впливу міжнародних стандартів на державне регулювання судово-медичної експертної діяльності, який проведений вченими, такими як Д. Лунін та М. Коваленко, свідчить про нагальну потребу гармонізації національних норм із міжнародними стандартами, встановленими ООН, ЄС та іншими організаціями. Дослідники підкреслюють важливість впровадження стандартів якості у всі етапи експертиз, а також акредитації лабораторій та сертифікації експертів, що сприяє підвищенню довіри до судової системи. Крім того, вони акцентують на значенні етичних стандартів, зокрема захисту прав людини, у процесі реформування галузі. Інтеграція цих стандартів, на думку науковців, забезпечує прозорість процедур і сприяє міжнародному співробітництву у сфері судово-медичної експертизи.

Мета статті є дослідження впливу міжнародних стандартів на державне регулювання судово-медичної експертної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах судово-медична експертиза є невід'ємною частиною судочинства, оскільки її результати можуть мати вирішальне значення для винесення справедливих рішень у кримінальних, цивільних та адміністративних справах. Однак, в Україні існує низка проблем, що заважають забезпеченню високої якості та об'єктивності судово-медичних експертиз. Однією з ключових проблем є невідповідність національних стандартів і практик міжнародним вимогам, що стосується як нормативно-правової бази, так і технічної та кадрової оснащеності судово-медичних установ. На міжнародному рівні судово-медична експертиза регулюється рядом стандартів і рекомендацій, що встановлюють вимоги до якості експертиз, методології їх проведення, технічного оснащення лабораторій та кваліфікації експертів.

Як зазначає Ергард Н., одними з основних документів є стандарти Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), зокрема ISO/IEC 17025, який встановлює загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій, а також рекомендації ООН та Європейського союзу щодо забезпечення незалежності та неупередженості експертів [3, с. 123-124].

Згідно з дослідженням Клименка Н., в Україні, попри наявність законодавчої бази, яка регулює діяльність судово-медичних експертів, існують значні прогалини в її відповідності міжнародним стандартам. Зокрема, спо-

стерігається недостатній рівень гармонізації національного законодавства з вимогами ISO, що призводить до зниження якості експертиз. Крім того, українські судово-медичні установи часто стикаються з проблемами технічного характеру, такими як застаріле обладнання та недостатнє фінансування [4, с. 130-134].

Як зазначає Голобородько Л., у зв'язку з цим, важливо вивчити досвід інших країн у впровадженні міжнародних стандартів у сферу судово-медичної експертизи. Наприклад, у країнах Європейського Союзу велика увага приділяється підготовці судово-медичних експертів, технічному оснащенню лабораторій та забезпеченню незалежності експертної діяльності. Адаптація таких підходів в Україні могла б сприяти підвищенню рівня довіри до судово-медичних експертиз та забезпеченню справедливого судочинства [1, с. 61-63].

Як підкреслює Клименко О., основним напрямом у процесі імплементації міжнародних стандартів є підвищення кваліфікації судово-медичних експертів. В Україні існує потреба в систематичному навчанні та сертифікації експертів відповідно до міжнародних вимог, що дозволило б підвищити їхню компетентність та забезпечити відповідність стандартам ISO [5, с. 264-270].

На думку Линника О.В. та Омельчука Л., для забезпечення високої якості та об'єктивності судово-медичної експертизи в Україні необхідно здійснити комплексні реформи, спрямовані на гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищення кваліфікації експертів та покращення технічного забезпечення лабораторій [6, с. 236-241].

Як зауважує Рувін О., впровадження цих заходів сприятиме підвищенню рівня довіри до судово-медичних експертиз та забезпеченню справедливого судочинства, що є важливим кроком у зміцненні правової держави в Україні [7, с. 394].

Згідно з дослідженням Клименка Н., національна судово-медична експертиза не може функціонувати ізольовано в межах однієї держави. У сучасних умовах ефективне виконання судово-медичними установами своїх завдань щодо забезпечення правосуддя вимагає інтеграції з міжнародним співтовариством [4, с. 130-134].

Як зазначають Линник О. та Омельчук Л., основні принципи ефективного регулювання судово-медичної експертної діяльності передбачають інтеграцію з міжнародним співтовариством, що включає об'єднання експертних можливостей і ресурсів, обмін досвідом, врахування сучасних досягнень науки і техніки з

метою підвищення якості та об'єктивності експертних висновків [6, с. 236-241].

Як стверджує Рувін О., визнання експертних висновків у різних країнах світу – це не просто технічне питання, а справжній виклик, що вимагає досконалого міжнародного співробітництва та глибокого взаєморозуміння [7, с. 394].

На думку Клименка О., останніми роками ми спостерігаємо активізацію міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи. Утворення міжнародних судово-експертних мереж – це революційний крок вперед, що дозволяє об'єднувати найкращих фахівців з різних країн для обміну знаннями, інноваційними методиками та передовими технологіями [4, с. 130-134].

Для України, яка підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, співпраця з міжнародними організаціями в галузі судової експертизи стає не просто актуальною, а необхідною. Зокрема, Європейська асоціація судової експертизи здобуває дедалі більшу популярність завдяки своїй місії – застосуванню широкого спектру наук для правової системи, що дозволяє більш ефективно шукати, зберігати та аналізувати докази злочинів. Цей рух вперед є справжнім свідченням того, що майбутнє судової експертизи – в міжнародній співпраці та єдності зусиль у досягненні справедливості.

Висновок. Вплив міжнародних стандартів на державне регулювання судово-медичної експертної діяльності є вирішальним чинником у забезпеченні справедливого та ефективного правосуддя. Інтеграція української судово-медичної експертизи в міжнародну спільноту, зокрема через взаємне визнання експертних висновків, обмін досвідом і впровадження передових наукових досягнень, дозволить значно підвищити якість експертних досліджень і зміцнити довіру до результатів правосуддя. Створення міжнародних судово-експертних мереж та участь у них України

сприятиме гармонізації національних стандартів із вимогами міжнародних правових норм. Це, у свою чергу, забезпечить визнання українських експертних висновків за кордоном та сприятиме ефективному співробітництву з іншими державами в галузі правосуддя. Таким чином, впровадження міжнародних стандартів є ключовим елементом у реформуванні та вдосконаленні судово-медичної експертної діяльності в Україні, що зрештою сприятиме захисту прав громадян і утвердженню правової держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гладіліна О.В. Призначення судово-медичних експертиз: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 2. С. 61-63.
2. Головченко Л.М. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта. Х.: Право, 2016. 928 с.
3. Ергард Н.М. Проблемні питання організації судово-медичної служби в особливий період. *Східноєвропейський журнал*. 2015. № 1 (22). С. 123-124
4. Клименко Н. І. Міжнародне співробітництво судово-експертних установ. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 130-134.
5. Клименко О.С. Державно-правове регулювання у сфері судово-експертної діяльності в Україні та деяких зарубіжних країнах. І Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. *“Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути”*. 2019. С. 264-270. URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2019/08/Zbirnik-1-mizhnarodnanauk-prakt-int-konf-Summer-Debates.pdf>
6. Линник О. В., Омельчук Л. В. Актуальність вступу України до міжнародних судово-експертних мереж. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. №2. С. 236-241.
7. Рувін О. Г. Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю судово-експертних установ України: монографія Суми: ФОП Щербина І.В., 2021. 394 с.